

Klimat- och näringslivsdepartementet

Datum

2025-06-10

Diarienummer

Å 2025-297

Remissvar – En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98) Ert dnr KN2025/00288

Tillväxtverket arbetar för konkurrenskraftiga företag och hållbar utveckling i alla delar av Sverige. Det gör myndigheten genom att skapa förutsättningar för stärkt konkurrenskraft, ökad innovation, stärkt omställningsförmåga och en hållbar utveckling i hela landet. Myndigheten arbetar inom tre politikområden - den regionala utvecklingspolitiken, landsbygdspolitiken och näringspolitiken - som är ömsesidigt förstärkande. Ett viktigt fokus i myndighetens uppdrag inom förenklingsområdet är att bidra till effektiva tillståndsprocesser samt enkla och förutsägbara regler, som företagen kan förstå och tillämpa, vilket är avgörande för konkurrenskraften.

Remissvaret är skrivet utifrån dessa utgångspunkter.

Sammanfattning

- Tillväxtverket ser positivt på att förslagen i utredningen ska bidra till att förenkla tillståndsprövningen för miljöfarlig verksamhet och göra prövningen mer effektiv och förutsebar. Tillväxtverket har ett särskilt uppdrag som syftar till att förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet. En viktig del i arbetet är att genomföra insatser som utgår från företagets behov. Våra erfarenheter utifrån dialoger med företag är att processerna kring miljöfarlig verksamhet upplevs som långa, kostsamma och oförutsägbara. Företag som bedriver verksamhet i olika delar av landet upplever skillnader i hur processen hanteras och önskar en mer tydlig och rättssäker process. De lyfter även vikten av dialog och stöd genom processen.
- En anpassning till EU-rättens process för prövning är positivt genom ökad tydlighet kring vad som gäller men det kommer att bli en längre process och mer krav på utredning och uppgiftslämnande för en del företag.
- Att inrätta en helt ny myndighet kommer att kräva omfattande resurser och ta tid och det finns en stor risk att företag kommer att drabbas av längre

handläggningstider och en ineffektiv process under en lång period till följd av en stor omorganisering. Tillväxtverket ser dock fördelar med att koncentrera prövningen mer än vad som är fallet idag. En koncentration kan ge ökade förutsättningar att rekrytera och behålla rätt kompetens, vilket är en utmaning idag. Tillväxtverket ser också att en koncentration kan göra processen mer effektiv och samordnad så att handläggningstiderna kan minska, men det är viktigt att hänsyn tas till relevanta lokala och regionala förhållanden.

- Utredningens förslag är mycket omfattande och en realisering kommer påverka många aktörers arbete under en lång tid och kräva betydande resurser. Då det redan idag pågår många initiativ och uppdrag hos nationella myndigheter och länsstyrelser i syfte att förenkla processen för miljöfarlig verksamhet är det viktigt att ta tillvara på såväl resultat som erfarenheter och kompetens.

Synpunkter på ett urval av förslagen

Ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess

Tillväxtverkets dialoger med företag visar på vikten av att få tydliga besked tidigt i processen kring vad som gäller. Vi ser möjligheter till ökad tydlighet för företagen genom den nya samordnade miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess som föreslås då miljöbedömningen av verksamheter kommer göras som EU-rätten föreskriver och att det därmed också innebär att stegen i processen tydliggörs och att flera moment får tidsfrister. Vi bedömer att det kan bli en ökad tydlighet för företagen när det kommer finnas ett spår som EU redan på förhand har bedömt medför en betydande miljöpåverkan (miljötillståndsspåret) och ett annat spår för de verksamheter eller åtgärder vars påverkan på miljön behöver bedömas från fall till fall (granskningsspåret). En återkommande synpunkt från många företag är att man vill få stöd genom processen. Här ser vi positivt på förslagen som innebär att ansvarig myndighet för prövningen kommer ha en mer aktiv roll i att driva processen framåt vilket vi bedömer kan bidra till ökad förutsägbarhet, rättssäkerhet och kortare handläggningstider.

Tillväxtverket betonar vikten av att utarbeta såväl stöd till företagen som vägledning till handläggare för att syftet med förslagen att åstadkomma en mer tydlig och enhetlig process och miljöbedömning ska få önskad effekt. Digitaliserade processer med till exempel möjlighet till digitala kontaktvägar, stöd till företagen, transparens kring var ärendet är i processen bidrar till en mer effektiv process och är därför en viktig del i att utforma arbetssätten och rutiner i arbetet med den nya samordnade miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen.

Miljötillståndsspåret

När det gäller miljötillståndsspåret ser Tillväxtverket fördelar med att införa steget med ett avgränsningsyttrande genom att företagen då tidigt får besked om lämplig omfattning och detaljeringsgrad av miljökonsekvensbeskrivningen och där ansvarig myndighet för prövningen föreslås ha en mer aktiv roll. Det är bra att ansvarig myndighet för prövningen får ett större ansvar för att vägleda företagen i den fortsatta processen med ansökan. Företagen får i ett tidigare skede än idag då besked om att ansökan är fullständig innan det offentliga samrådet äger rum och att ansökan därmed inte kan avvisas vilket ger en ökad trygghet för företagen.

Tillväxtverket vill även lyfta fram fördelen med att inkludera det offentliga samrådet som en del av miljötillståndsprövningsprocessen och att ansvarig myndighet för prövning tar en mer aktiv roll och till exempel kallar till samråd. Utifrån våra samtal med företag lyfts ofta vikten av dialog under samrådet och att samråden som de är utformade idag kan skapa en osäkerhet för företagen då många frågor och kompletteringar kommer efter

att samrådet ägt rum och i den fortsatta processen. Vi ser ökade möjligheter till ett mer effektivt samråd eftersom ansökan kommer ha bedömts som fullständig när det offentliga samrådet äger rum vilket bidrar till tydlighet kring vilka frågor som ska diskuteras på samrådet. Utifrån att vi ser vikten av en dialog vill vi även betona att det alltid finns en möjlighet för ett företag att kunna ha ett förberedande samråd med berörda.

Det är vidare positivt att prövningsprocessen ska fokusera på de centrala frågorna och att frågor som inte uttryckligen regleras i miljötillståndet i stället kan hanteras inom ramen för tillsynen. Vi instämmer med utredningen att det kan minska prövningens omfattning och därmed bland annat minska uppgiftslämnandet för företag och behovet av återkommande kompletteringar.

När det gäller tidsfrister för olika moment och tidsplan bedömer vi som utredningen att det kan bidra till kortare handläggningstider och ökad förutsägbarhet i processen. Företagen efterfrågar ofta hur lång tid som prövningen kommer att ta och en tidsplan för ärendets handläggning kan skapa mer tydlighet. Ökad transparens i handläggningen är också avgörande för att säkerställa att alla parter har tillgång till relevant information och kan följa processen på ett rättvist och öppet sätt. Det är positivt med dessa förändringar som syftar till att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar, vilket kan bidra till att stärka näringslivets konkurrenskraft och främja en effektiv klimatomställning. Dock blir det inte helt tydligt hur lång tid en miljöprövning för företagen tar då tidsfristerna riktar sig till ansvarig myndighet för prövningen och dess handläggning och inte inkluderar företagets arbete med till exempel utredningar och kompletteringar.

Granskningsspåret

Gällande granskningsspåret ser Tillväxtverket fördelar med en anpassning till EU-rätten genom att det blir tydligare att en granskning ska ske för att bedöma om verksamheten innebär betydande miljöpåverkan. Här instämmer vi med utredningen, utifrån våra dialoger med företag, myndigheter och kommuner, att det inte alltid görs en bedömning om en anmälningspliktig verksamhet har en betydande miljöpåverkan. En sådan granskning kan därför bidra till en ökad enhetlighet i processen. Tillväxtverket ser fördelar med att igångsättningsbeskedet ska omfattas av samma rättsverkan som ett miljötillstånd.

Förslagen möjliggör förenklingar för de företag som idag är automatiskt tillståndspliktiga men som hamnar i det nya granskningsspåret och efter granskning inte anses ha en verksamhet med betydande miljöpåverkan. För dessa företag blir det en stor tidsbesparing, minskade krav på underlag och ger dem lägre kostnader.

För anmälningspliktiga verksamheter som blir granskningspliktiga blir processen betydligt längre än de 6 veckor som gäller i dag. Tillväxtverket ser att det för dessa verksamheter som ofta är mindre företag dessutom kommer ställas höga krav på till exempel utredningar och därmed bli mer kostsamt. Här ser Tillväxtverket att behovet av stöd kommer vara omfattande och att dessa företag även framöver kommer behöva anlita konsulter som stöd i processen.

För de anmälningspliktiga verksamheter som efter granskning kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, vilket betyder att verksamheten ska tillståndsprövas, kommer det bli en ännu mer omfattande process än idag. Det är bra att det föreslås att det bör införas nya tröskelvärden så att inte ett alltför stort antal verksamheter blir granskningspliktiga.

För de företag som idag är anmälningspliktiga men som i förslaget blir registreringspliktiga ser Tillväxtverket en möjlighet till förenkling men för att nå dit krävs ett gediget arbete med att ta fram föreskrifter.

Enklare hanteringar av ändringar och omprövningar

I dialoger med företag har Tillväxtverket noterat att företag kan uppleva processen att ansöka om ändring av ett tillstånd som mycket omfattande och tidskrävande och att upplevelsen är att det är som att söka ett tillstånd på nytt. Det kan hindra företag att utveckla sin verksamhet då det innebär för mycket osäkerhet. Tillväxtverket bedömer att utredningens förslag att ändringar och omprövningar kommer ske inom ramen för granskningsspåret, kan underlätta processen. Det är bra att det föreslås bli ett enklare förfarande för företag som ansöker om ändringar som inte bedöms ha betydande miljöpåverkan.

En effektiv och mer enhetlig tillsyn

Vår erfarenhet utifrån dialoger med företag och handläggare är att många frågor som borde kunna hamna i tillsynen istället hamnar i ansökningsprocessen vilket leder till ett ökat uppgiftslämnande och längre handläggningstider. Det är därför positivt med förslagen kring att tillsynsfrågor bör hamna just i tillsynen men Tillväxtverket ser att det kommer bli en utmaning för tillsynsmyndigheterna att kunna leva upp till de nya och utökade uppgifterna. Det kommer ställas högre krav på tillsynsmyndigheter när de även ska hantera frågor som inte har reglerats i tillståndet och därför behöver det finnas förutsättningar hos tillsynsmyndigheterna i form av resurser och kompetens. Det är viktigt att ta tillvara de initiativ som pågår och som har genomförts på till exempel kommuner och länsstyrelser i arbetet med att skapa en mer enhetlig tillsyn.

Ny organisering för prövningen

Att inrätta en helt ny myndighet kommer att kräva omfattande resurser och ta tid och det finns en stor risk att företag kommer att drabbas av längre handläggningstider och en ineffektiv process under en lång period till följd av en stor omorganisering. Det finns dock fördelar med att koncentrera prövningen mer än vad som är fallet idag. Vi har i dialoger med kommuner, länsstyrelser och nationella myndigheter förstått att det är svårt att rekrytera och behålla kompetensen inom området vilket påverkar handläggningsprocessen och även möjligheter till förbättrings- och utvecklingsarbete. Genom en koncentration av prövningen menar Tillväxtverket att det finns ökade förutsättningar att rekrytera och behålla rätt kompetens samt att hantera processen mer effektivt och samordnat och att handläggningstiderna kan minska. Det kan handla om bättre förutsättningar till en mer likvärdig bedömning över landet genom utveckling av gemensamma arbetssätt, möjlighet att omfördela resurser vid behov, utveckling av gemensamma mallar, vägledning, stöd och digitala tjänster samt ökade möjligheter att stärka kompetensen hos handläggare med till exempel branschkunskap. Tillväxtverket menar att om en koncentration av prövning genomförs så är det viktigt att hitta arbetssätt och organisering som tar hänsyn till relevanta lokala och regionala förhållanden eftersom det är ett viktigt perspektiv i prövningen.

Tillväxtverket instämmer i utredningens bedömning att ärenden om miljöprövning bör provas av förvaltningsmyndighet i första instans och att Mark- och miljödomstolarnas roll bör renodlas till överprövning. Vi bedömer att det bland annat kan ge bättre förutsättningar att i ärenden snabbare genomföra och uppfylla tidsfrister från både befintliga och eventuellt kommande EU-förordningar. Tillväxtverket bedömer bland annat att vissa kommande rättsakter kan komma att innehålla tidsfrister för ytterligare sektorer som inte omfattas av EU-förordningarna om netto-nollindustrin och kritiska råmaterial.

Då vår uppfattning är att det finns en del oklarheter och brister med hur anmälan hos kommuner idag hanteras bedömer vi att det genom en koncentration av prövningen, som även innebär att en stor del av dagens anmälningsärenden hamnar i granskningsspåret, finns förutsättningar för en mer likvärdig bedömning.

För de företag som tidigare varit anmälningspliktiga och haft upparbetade kontakter med sin kommun men som med förslaget hamnar i granskningsspåret får de med en förändrad organisation sin myndighetskontakt geografiskt längre bort. Detsamma gäller för företag som tidigare sökt tillstånd hos sin närmaste länsstyrelse. En förändrad organisation innebär också att prövningshandläggare i vissa fall kommer längre bort från verksamheterna vilket kan påverka möjligheter till platsbesök och dialog. Lokala och regionala aspekter behöver fortsatt få förutsättningar att speglas i prövningen.

Begreppet miljöfarlig verksamhet

I dialog med företag, framförallt inom livsmedelskedjan, har Tillväxtverket uppmärksammat att företagen reagerat på begreppet miljöfarlig verksamhet utifrån den verksamhet de bedriver. Vi instämmer med utredningens förslag att ändra begreppet till miljöpåverkande verksamhet.

Övriga synpunkter på utredningens förslag

Tillväxtverket stödjer förslaget om förenklade och förkortade tillståndprocesser. Enligt utredaren är tanken att det inte ska bli några sänkta krav, vilket vi anser är av yttersta vikt för att säkerställa en hållbar utveckling i hela landet och skydd av vår miljö. Effektiva miljöprocesser med bibehållet miljöskydd stärker svenska företags drivande roll inom hållbar utveckling och miljöteknik, vilket är viktigt för långsiktig ekonomisk framgång och konkurrenskraft.

Utredningen skriver om andra statliga myndigheters roller såsom att riksintressemyndigheter ska bevaka riksintressen. Tillväxtverket är riksintressemyndighet och står inte bakom den beskrivningen. Riksintressemyndigheternas uppdrag är att ge länsstyrelsen underlag för att bevaka riksintressen, främst i det kommunala översiktsplanarbetet. Ett problem enligt Tillväxtverket är dock att riksintressemyndigheter ses som bevakande myndigheter och att de gärna tar sig stort utrymme i prövningsprocesser och blandar ihop sina sakintressen med riksintresseuppdraget. Sverige saknar en nationell planering och riksintressesystemet har till syfte att hushålla med unika naturgivna områden som är av nationellt allmän intresse, inte att omfatta nationell planering eller bevaka statliga intressen. Tillväxtverket har vid ett flertal tillfällen lyft behovet av en nationell tvärsektoriell planeringsnivå för att öka proaktiviteten hos staten och effektiviteten i avvägningar och målkonflikter samt komplettera den kommunala översiktsplaneringen. Förändringar i sena skeden av olika prövningsprocesser kan inte kompensera för den övergripande avsaknaden och bristen av proaktiv statlig samordning. Flera av de särskilda yttrandena i utredningen lyfter denna typ av frågor och Tillväxtverket ser en brist i avsaknad av generella proaktiva förutsättningar i Sverige.

Konsekvenserna för regionerna lyfts som enbart en konsekvens kopplat till att de är verksamhetsutövare. Tillväxtverket vill förtydliga att regionerna är regionalt utvecklingsansvariga med ett ansvar för territoriets utveckling och prioriteringar. Frågor som är koppade till exploatering och planering berörs därför och därmed även regionernas arbete med att utveckla och ansvara för den regionala strategiska planeringen. En planering som är under utveckling utifrån pågående regeringsuppdrag om att utveckla och att erbjuda stöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet. Vi anser att regionerna påverkas avsevärt mycket mer av förslagen utifrån rollen som regionalt utvecklingsansvarig än utredningen gör gällande.

Beslut i detta ärende har fattats av Avdelningschef Anna Johansson.
Karin Holmqvist har varit föredragande. I handläggningen har även enhetschef Lena Eckerdal Rimsten, Johanna Hjärtberg, Leo Jansson, Maya Sanchez samt Johanna Stenberg deltagit.

Anna Johansson

Karin Holmqvist